

Sygn. akt III AUa 595/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Bożena Lasota (spr.)

Sędziowie: SA Marcjanna Górską

SO del. Marzena Wasilewska

Protokolant: st.sekr.sądowy Marta Brzezińska

po rozpoznaniu w dniu 4 października 2017 r. w Warszawie

sprawy (...) w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J.

o odpowiedzialność z tytułu składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J.

od wyroku Sądu Okręgowego XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych w W.

z dnia 9 grudnia 2015 r. sygn. akt XIV U 1201/15

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. nie obciąża (...) w W. kosztami zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

/-/Marcjanna Górską /-/Bożena Lasota /-/Marzena Wasilewska

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 października 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. uchylił decyzję z dnia 11 kwietnia 2011r. w przedmiocie stwierdzenia, że(...) nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania (...).

W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy podniósł, że po wydaniu decyzji z dnia 11 kwietnia 2011r. w stosunku do (...) wszczęto nowe postępowanie celem ustalenia następcy prawnego(...) jak i nabywcy przedsiębiorstwa i stwierdzono, że wystąpiły nowe fakty mające wpływ na zakres ustalenia odpowiedzialności z tytułu składek po (...) w stosunku do (...) jako następcy Szkoły. Te fakty zostały przedstawione według organu rentowego przez pełnomocnika (...) Sp. z o.o. – radcę prawnego Z. M..

Od powyższej decyzji odwołanie złożył (...), wskazując między innymi, że doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów postępowania administracyjnego, w tym do błędnego ustalenia stanu faktycznego polegającego na przyjęciu, że zaszły nowe fakty mające wpływ na zakres odpowiedzialności z tytułu składek w sytuacji, gdy już z samej treści uzasadnienia wynika, iż chodzi jedynie o odmienną interpretację faktów (ewentualnie odmienną wykładnię przepisów prawa), które nie mogą uzasadniać wzruszenia ostatecznej decyzji.

Odwołujący się zakwestionował, że jest następcą prawnym (...) w K., albowiem wobec jej zbycia jej nabywcą są (...) Sp. z o.o. w K.. Odwołujący się zwrócił nadto uwagę, iż zaskarżona decyzja nie zawiera żadnego uzasadnienia faktycznego, zaś uzasadnienie prawne jest szczątkowe.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. wniósł o jego oddalenie i wskazując z kolei, że w trakcie prowadzonego postępowania wyjaśniającego stwierdzono, że w sprawie istnieją nowe okoliczności mające wpływ na ustalenie zakresu odpowiedzialności z tytułu składek po (...), zaś do tych okoliczności należą brak jednoznacznego określenia osobowości prawnej (...), umowa sprzedaży zawarta w dniu 6 listopada 2007r. pomiędzy (...) a (...) Zakładem produkcyjno – (...) zawierająca klauzulę w § 5 tej umowy, iż przedmiotem sprzedaży nie jest przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55⁽¹⁾k.p.c. oraz, że sprzedający zobowiązuje się zwolnić kupującego z wszelkiej odpowiedzialności z tytułu jakichkolwiek zobowiązań oraz klauzulę w § 6 umowy o zobowiązaniach względem ZUS, które są przedmiotem tego postępowania i zawierającą deklarację sprzedającego (...), iż w przypadku zapłacenia przez (...) zobowiązań niezaspokojonych przez sprzedawcę – ten zwróci w całości wszelkie świadczenia spełnione przez kupującego. Według organu rentowego odwołanie zostało złożone po terminie i winno być odrzucone.

Wyrokiem z dnia 18 października 2013r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Na skutek apelacji (...), Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 26 lutego 2015r., wydanym w sprawie o sygn. akt III AUa 25/14 uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu swego stanowiska Sąd Apelacyjny podał między innymi, że w sprawie nie została rozpoznana istota sporu i sprawa wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, kwestią do rozważenia było to w jakim zakresie decyzja podlega badaniu z uwagi na zarzuty podniesione przez odwołującego się, w znacznej części dotyczące naruszenia przez organ rentowy przepisów postępowania administracyjnego. Jednakże Sąd winien zwrócić uwagę nie tylko na wady formalne decyzji, ale na istotę sporu, czyli na sprawdzeniu, czy w sprawie zachodzą przesłanki z art. 83a ust. 2 ustawy systemowej. Ponadto według wytycznych Sądu Apelacyjnego niezbędne jest sięgnięcie do przepisów prawa materialnego, regulujących odpowiedzialność za zobowiązania z tytułu należności za nieopłacone składki na ubezpieczenia społeczne.

Rozpoznając sprawę ponownie, wyrokiem z dnia 9 grudnia 2015r., wydanym w sprawie o sygn. akt XIV U 1201/15 Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych w pkt. 1 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że (...)w W. nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania (...) w K., zaś w pkt. 2 zasądził od organu rentowego na rzecz odwołującego się kwotę 360 zł tytułem zwrotu poniesionych kosztów zastępstwa procesowego w sprawie za obie instancje.

Wyrok Sądu Okręgowego, został wydany w oparciu o poniższe ustalenia faktyczne:

W dniu 06 listopada 2007r. (...) sprzedał (...) sp. z o.o. składniki majątkowe (...) w K.. Na mocy § 6 umowy sprzedaży kupująca spółka przejęła z dniem 01 grudnia 2007 r. w trybie art. 23 k.p. pracowników (...)

W dniu 13 grudnia 2007r. (...) podjął uchwałę o zaprzestaniu działalności jednostki organizacyjnej (...) w K..

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w K. w dniu 21 grudnia 2011r. wszczął postępowanie mające na celu określenie zakresu odpowiedzialności (...) za zobowiązania (...). W toku przeprowadzonego postępowania administracyjnego uzyskano stanowisko(...), zgodnie z którym (...) był w listopadzie 2007r. zarówno pracodawcą jak i płatnikiem składek. (...)wyjaśniły, iż nie były pracodawcą za ten miesiąc i nie ma żadnych podstaw by obciążyć

spółkę (...) zaległymi składkami. Wobec powyższego decyzją z dnia 11 kwietnia 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w K. stwierdził, iż na dzień wydania decyzji (...) nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania (...).

Pismem z dnia 23 sierpnia 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w K. zawiadomił (...) i (...) Sp. z o. o, o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie wydania decyzji będącej podstawą do przeniesienia odpowiedzialności za zobowiązania (...) z siedzibą w K. wzywając jednocześnie do udziału czynnościach wyjaśniających, tj. jakie podejmie kroki w celu spłaty zadłużenia wobec ZUS.

W trakcie prowadzonego postępowania wyjaśniającego stwierdzono, że istnieją nowe okoliczności mające wpływ na ustalenie zakresu odpowiedzialności z tytułu składek ubezpieczeniowych po (...) w K., tj. brak jednoznacznego określenia osobowości prawnej (...) w K., umowa sprzedaży zawarta w dniu 06 listopada 2007r. pomiędzy (...) a (...) w K. zawierająca klauzulę w § 5 tej umowy, iż przedmiotem sprzedaży nie jest przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55⁽¹⁾ k.p.c., oraz że sprzedający zobowiązuje się zwolnić kupującego z wszelkiej odpowiedzialności z tytułu jakichkolwiek zobowiązań, oraz klauzulę § 6 umowy o zobowiązaniach względem ZUS, zawierające deklarację sprzedającego, tj. (...), iż w przypadku zapłacenia przez kupującego, tj. (...) zobowiązań niezaspokojonych przez sprzedawcę - ten zwróci w całości wszelkie świadczenia spełnione przez kupującego.

Z uwagi na powyższe decyzją z dnia 02 października 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w K. działając na podstawie art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 154 k.p.a. uchylił decyzję z dnia 11 kwietnia 2012r. znak:(...)

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie jest zasadne i podlega uwzględnieniu. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było ustalenie, czy zaskarżona decyzja zgodna jest z prawem materialnym na podstawie którego została wydana, a zatem czy zachodzą przesłanki z art. 83a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W dodatku należało ustalić czy w oparciu o przepisy prawa materialnego organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję słusznie uznał, że nie zachodziły podstawy do ustalenia barku odpowiedzialności (...) w W. za zobowiązania (...) w K. w decyzji z dnia 11 kwietnia 2012r.

Na wstępie rozważań Sąd Okręgowy odniósł się do stanowiska organu rentowego, zgodnie z którym decyzją z dnia 02 października 2012r. nr 63/12 organ rentowy uchylił decyzję z dnia 11 kwietnia 2012r. znak: ID/K/32/2012 stwierdzającą, iż (...) nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania (...) w K..

Zgodnie z art. 83a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych decyzje ostateczne zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.

Zatem ustawodawca odsyła tutaj do art. 154 k.p.a., według którego decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony.

W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie organ w dniu 11 kwietnia 2012r. wydał ostateczną decyzję o nr (...), w której stwierdził, że odwołujący się nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania (...) w K. oraz okoliczność, że nie ma podstaw do przeniesienia odpowiedzialności za zaległe zobowiązania. Natomiast powyższa decyzja została uchylona decyzją z dnia 02 października 2012r. nr (...), od której (...) złożył odwołanie. Jednakże wskazać należy według Sądu Okręgowego, iż przesłanką wzruszenia ostatecznej decyzji są nowe fakty jakie nastąpiły po dniu wydaniu ostatecznej decyzji, mające znaczenie dla spełnienia przesłanek interesu społecznego. W niniejszej sprawie jednak takie okoliczności nie wystąpiły, zaś samo odmienne interpretowanie faktów i przepisów prawa co do zbycia (...) w listopadzie 2007r. nie może być wystarczającą podstawą do wzruszenia decyzji ostatecznej.

Wobec powyższego takie dzianie organu skutkowało naruszeniem jednej z naczelnych zasad działania organów administracji publicznej, która jest prowadzenie postępowania w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej, czyli są zobowiązane prowadzić postępowanie w taki sposób, aby pogłębiać zaufanie obywateli do organów

Państwa oraz świadomość i kulturę prawną obywateli. Zasada ta nie może być rozumiana jedynie jako postulat określonego zachowania, lecz stanowi ona obowiązującą normę prawa, z której wynikają konkretne dyrektywy wiążące organy administracji publicznej w toku podejmowanych przez nie czynności procesowych (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w K. z dnia 15 czerwca 2015r., I SA/Kr 747/15).

Odpowiedzialność członków zarządu spółki za nieuiszczone składki wynika z przepisu art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który odsyła do przepisów Ordynacji podatkowej.

Zgodnie zaś z art. 116 Ordynacji, według którego za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu:

nie wykazał, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy;

nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

Przy czym odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu, oraz zaległości wymienione w art. 52 powstałe w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu (§2 art. 116).

Odpowiedzialność za zaległości podatkowe spółki członków zarządu, pełnomocnika czy też wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością albo spółki akcyjnej przewidziana w art. 116 jest odpowiedzialnością subsydiarną, skoro można ją uruchomić dopiero wtedy, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się w całości lub w części bezskuteczna. Niezaspokojenie więc, w postępowaniu egzekucyjnym, choćby części zaległości podatkowej spółki może skutkować odpowiedzialnością podatkową członków zarządu tej spółki, ale niezbędne jest wykazanie przez wierzyciela zastosowania środków egzekucyjnych do całego majątku dłużnika (wyr. SN z 23.3.2012 r., II UK 152/11, Legalis). Bezskuteczność egzekucji trzeba rozumieć jako niemożność uzyskania zaspokojenia z całego majątku spółki, a nie tylko z pewnych jego składników (wyr. SN z 6.3.2012 r., I UK 318/11, Legalis).

Mimo że odpowiedzialność podatkowa wymienionych osób trzecich jest solidarna, poszczególne osoby, np. niektórzy członkowie zarządu, mogą się od niej uwolnić w razie spełnienia jednej z trzech przesłanek wymienionych w art. 116 pkt 1-2.

Zakresem przedmiotowym odpowiedzialności członka zarządu objęte są przy tym tylko zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, które powstały w czasie pełnienia przez niego obowiązków członka zarządu (§ 2 art. 116 Ordynacji podatkowej). A zatem do przyjęcia odpowiedzialności członka zarządu spółki z o.o. konieczne jest ustalenie, że zobowiązania wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych powstały w czasie rzeczywistego pełnienia przez niego funkcji członka zarządu i przerodziły się w zaległości spółki, a egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna. Tak też wskazywał Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 3 marca 2004 r. (sygn. akt III AUa 477/03; OSA 2004/12/28).

W niniejszej sprawie organ rentowy w dniu 09 września 2011r. przeniósł odpowiedzialność za zaległe składki (...) w K. na (...) w W., twierdząc iż jest on następcą prawnym (...) w K.. Jednakże umową z dnia 06 listopada 2007r. (...) sprzedał (...) Sp. z o.o. składniki majątkowe (...) w K.. Kupująca spółka przejęła z dniem 01 grudnia 2007r. w trybie art. 23 k.p. pracowników (...) w K.. Natomiast w dniu 13 grudnia 2007r. (...) podjął uchwałę o zaprzestaniu działalności jednostki organizacyjnej (...) w K.. Ponadto status (...) z 2010r. stanowi, iż w przypadku rozwiązania (...) majątek przechodzi na

rzecz (...) lub cel wskazany w uchwale o rozwiązaniu (...). Majątek (...) dzieli się zaś na majątek wspólny AP wspólny AP i majątki odrębne (...) regionalnych oraz (...) posiadających osobowość prawną.

Sąd Okręgowy stwierdził, że zaległości stanowią składki na ubezpieczenie społeczne potrącane z wynagrodzeń pracowników za miesiąc listopad 2007r., które winny być wypłacone w grudniu 2007r.

Wskazać zatem należy według Sądu Okręgowego na art. 112 § 1 Ordynacji podatkowej na podstawie, którego nabywca przedsiębiorstwa lub zorganizowanej części przedsiębiorstwa odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z podatnikiem za powstałe do dnia nabycia zaległości podatkowe związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, chyba że przy zachowaniu należytej staranności nie mógł wiedzieć o tych zaległościach.

W odniesieniu do niniejszej sprawy chodzi o zaległe składki na ubezpieczenie społeczne potrącane z wynagrodzeń pracowników. W sprawie są to składki potrącane z wynagrodzeń za listopad 2007r., a więc za okres przed dniem nabycia. (...) Sp. z o.o. na mocy umowy z (...) przejął pracowników z dniem 01 grudnia 2007r., przez co dzień zamknięcia należało określić na 30 listopada 2007r.

Sąd Okręgowy zwrócił również uwagę na fakt, że między datą powstania zaległości a datą wydania orzeczenia w sprawie doszło do nowelizacji art. 112 § 1 Ordynacji podatkowej. Natomiast zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego jeżeli, zaległości składkowe oraz nabycie składnika majątku są zdarzeniami powstałymi przed nowelizacją art. 112 o.p., to do oceny skutków tych zdarzeń należy stosować - wedle wyraźnej woli ustawodawcy - prawo sprzed nowelizacji (wyrok SN z dnia 3 grudnia 2014r., II UK 77/14).

Zatem zgodnie z art. 112 § 1 pkt 3 Ordynacji podatkowej sprzed nowelizacji, nabywca składników majątku związanego z prowadzoną działalnością gospodarczą wymienionych w § 2, jeżeli ich wartość jednostkowa w dniu zbycia wynosi co najmniej 15.000 zł odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z podatnikiem za powstałe do dnia nabycia zaległości podatkowe związane z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Z jasno ustalonego stanu faktycznego wynika, iż w okresie powstania zaległości składek na ubezpieczenie społeczne potrącane z wynagrodzeń pracowników odwołujący się nie pełnił funkcji płatnika, gdyż zgodnie z umową z dnia 06 listopada 2007r. (...)sprzedał (...) Sp. z o.o. składniki majątkowe (...) w K.. Natomiast kupująca spółka przejęła z dniem 01 grudnia 2007r. w trybie art. 23 k.p. pracowników (...) w K..

Datę końcową pełnienia przez odwołującego się funkcji płatnika, tj. 30 listopada 2007r., Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz zeznań świadka P. N..

Sąd Okręgowy w pełni dał wiarę zeznaniom tego świadka, który w sposób spójny i dokładny opisywał swoje obserwacje. Opisywane przez niego sytuacje układały się w logiczną całość i pokrywały się z materiałem dowodowym. Sąd Okręgowy nie dostrzegł w zeznaniach w/w żadnych sprzeczności, jak również żadnych okoliczności na podstawie, których mógłby kwestionować jego prawdziwość, dlatego też uznał je za wiarygodne.

W ocenie Sądu Okręgowego, dokumenty zgromadzone w aktach sprawy stanowią materiał dowodowy w pełni wiarygodny, a ich autentyczność i moc dowodowa nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Uwzględniając powyższe uznać należało też uznać w ocenie Sądu Okręgowego, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. była nieprawidłowa. W związku z tym, zgodnie z treścią art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. należało zmienić zaskarżoną decyzję w ten sposób, że (...) w W. nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania(...) w K..

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł w punkcie drugim wyroku na podstawie art. 98 k.p.c. stosownie do wyniku procesu, który odwołujący w całości wygrał. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika określono na podstawie § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od tego wyroku złożył organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 93 § 2, art. 112 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja Podatkowa (tekst jednolity Dz.U z 2015r. poz. 613 ze zm.) w zw. z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity dz. U z 2015r. poz. 121 ze zm.), poprzez stwierdzenie braku odpowiedzialności (...) w W. za zobowiązania (...) w K. w sytuacji kiedy do 30 listopada 2007r. pełnił rolę płatnika składek za pracowników (...) w K..

W oparciu o tak sformułowane zarzuty organ rentowy, wniósł o:

- 1) zmianę zaskarżonego i ustalenie odpowiedzialności (...) w W. za zobowiązanie z tytułu składek pracowników (...) w K., względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;
- 2) zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy podniósł między innymi, że w toku postępowania wyjaśniającego stwierdzono, iż w sprawie istnieją nowe okoliczności mające wpływ na ustalenie zakresu odpowiedzialności z tytułu składek. Nadto według organu Sąd Okręgowy błędnie ustalił, że odwołujący się pełnił funkcję płatnika składek do 30 listopada 2007r., albowiem kupująca spółka przejęła pracowników (...) w K. z dniem 1 grudnia 2007r. w trybie art. 23 k.p.

Według organu rentowego odpowiedzialność odwołującego się z tytułu składek z pewnością występuje i wynika z brzmienia art. 93 § 2 ordynacji podatkowej. Odpowiedzialność ta jest odpowiedzialnością bądź to jako następcy prawnego bądź jako odpowiedzialność solidarna razem z nabywcą w trybie art. 112 § 1 ustawy ordynacja podatkowa. Organ rentowy uchylając decyzję z dnia 11 kwietnia 2012r. , w toku dalszego postępowania administracyjnego ustaliłby zakres tej odpowiedzialności wydając stosowne decyzje. Do wydania decyzji nie doszło wobec zaskarżenia decyzji z dnia 2 października 2012r.

Według apelującego Sąd Okręgowy wydał rozstrzygnięcie merytoryczne w sytuacji, kiedy organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję takiego rozstrzygnięcia nie wydawał, uchylając jedynie swoją wcześniejszą decyzję. W przypadku zaakceptowania powyższego rozstrzygnięcia w sprawie jako zainteresowany winien występować również podmiot będący nabywcą (...) w K., tj. spółka (...).

W odpowiedzi na apelację organu rentowego odwołujący się wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest uzasadniona, aczkolwiek Sąd Apelacyjny nie podziela wszystkich jej zarzutów.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zwraca uwagę na rozbieżność pomiędzy żądaniami i wnioskami zawartymi w petitum apelacji a jej uzasadnieniem. I tak skarżący sformułował wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku i ustalenie odpowiedzialności (...) za zobowiązania z tytułu składek pracowników(...) w K., ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a jednocześnie w uzasadnieniu apelacji przyznał, iż organ rentowy uchylając decyzję 11 kwietnia 2012r. w toku postępowania administracyjnego zakres tej odpowiedzialności za zobowiązania odwołującego się i nabywcy Szkoły dopiero ustaliliby wydając stosowne decyzje.

W ocenie Sądu Apelacyjnego występująca sprzeczność w stanowisku organu rentowego ma swoje uzasadnienie w dotychczasowym przebiegu postępowania przed organem rentowym prowadzonym w celu ustalenia odpowiedzialności za składki.

Otóż analiza akt rentowych wskazuje, że przedmiotowe postępowanie toczyło się od równoległe wobec dwóch podmiotów, potencjalnych płatników składek, tj. (...) i (...) sp. z o.o. w W.. Od chwili wszczęcia tego postępowania w 2011r. organ rentowy dysponował pełną dokumentacją związaną z umową sprzedaży składników majątkowych

i przejęcia pracowników z dnia 6 listopada 2007r. zawartą pomiędzy odwołującym się a Spółką (...). Formalnie, jak wynika z kolei z toczącego się postępowania przed sądem ubezpieczeń społecznych spór obejmuje składki na ubezpieczenia społeczne potrącane z wynagrodzeń pracowniczych za miesiąc listopad 2007r., które według Sądu I instancji winny być zapłacone w grudniu 2007r. Faktycznie jednak z decyzji z dnia 6 czerwca 2012r., przenoszącej odpowiedzialność za zaległe należności z tytułu składek obciążających (...) K. na Sp. (...) wynika, że chodzi nie tylko o składki na ubezpieczenia społeczne za listopad 2007r., ale też za inne okresy, w tym za maj, październik i grudzień 2007r., a co więcej także o składki na ubezpieczenia zdrowotne oraz składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za te same okresy (w przypadku składek na ubezpieczenia zdrowotne w decyzji uwzględnione są dodatkowo zaległości za luty 2006r.). Z treści tej decyzji wynika nadto, że organ rentowy objął też przedmiotową decyzją odsetki od zaległych należności podatkowych (takiego określenia użyto w cytowanej decyzji) liczone od dnia 6 czerwca 2012r. w kwocie 56 146 zł. Równoległe organ rentowy w decyzji z dnia 11 kwietnia 2012r. stwierdził brak odpowiedzialności (...) za zobowiązania (...). W dalszym ciągu postępowania przed organem rentowym organ ten decyzją z dnia 11 kwietnia 2012r. uchylił decyzję w przedmiocie braku odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu składek w odniesieniu do (...), jednakże na skutek odwołania Spółki (...) decyzją z dnia 23 lipca 2012r. organ rentowy uchylił też decyzję z dnia 6 czerwca 2012r. wydaną w stosunku do tej spółki. Oznacza to, że do dnia dzisiejszego organ rentowy nie wydał żadnej pozytywnej decyzji ustalającej odpowiedzialność za zaległe zobowiązania składkowe.

W ocenie Sądu Apelacyjnego postępowanie organu rentowego stwarza niepożądany z punktu widzenia stron tego postępowania i potencjalnych płatników zaległych składek stan prawny, wedle którego spór obejmuje jedynie ustalenie kto nie odpowiada za te płatności a to w sytuacji, gdy w obrocie prawnym nie funkcjonuje żadna decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pozytywnie ustalająca tę odpowiedzialność.

W motywach zaskarżonego wyroku, Sąd I instancji kierując się wytycznymi zawartymi w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 lutego 2015r., stwierdził, że odwołujący się nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania (...), bez określenia okresu jakiego dotyczy to rozstrzygnięcie i bez ustalenia wysokości zobowiązań składkowych. Z kolei w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, Sąd I instancji podał, że w chwili powstania zaległości składek na ubezpieczenia społeczne potrącanych z wynagrodzeń pracowniczych odwołujący się nie pełnił funkcji płatnika, gdyż zgodnie z umową z dnia 6 listopada 2007r. (...) sprzedał Spółce (...) składniki majątkowe (...), które kupująca spółka przejęła z dniem 1 grudnia 2007r. Okoliczność ta jak wskazano już wyżej nie znajduje umocowania w treści decyzji z dnia 6 czerwca 2012r., która obejmowała zaległości składkowe powstałe zarówno przed listopadem 2007r., jak i po tej dacie. Sąd I instancji pominął tę okoliczność a może ona mieć decydujące znaczenie w kontekście treści art. 112 § 1 ordynacji podatkowej.

Sąd Apelacyjny w składzie niniejszym stoi na stanowisku, iż Sąd I instancji zgodnie z treścią art. 386 § 6 k.p.c. jest wprawdzie związany oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania wyrażonymi w uzasadnieniu wyroku Sądu II instancji, analogicznie to związanie odnosi się także do Sądu II instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy, jednakże nie obejmuje to wypadku zmiany stanu prawnego oraz innych okoliczności, uwarunkowanych określonymi danymi faktycznymi. W doktrynie podkreśla się, że bezwzględnie wiążąca ocena prawna znajdująca się w wyroku apelacyjnym oraz wskazania Sądu II instancji co do dalszego postępowania są wprawdzie bezwzględnie wiążące, niemniej jednak obowiązuje tu swoista klauzula rebus sic stantibus, według której zmiana istotnych okoliczności faktycznych może spowodować, że w tak zmienionej sytuacji zapatrywania Sądu II instancji, uwarunkowane określonymi danymi faktycznymi, mogą całkowicie stracić na swej adekwatności i dlatego mogą one przestać wiązać Sąd. Mimo więc związania Sądu I instancji, oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania, dopuszczalna jest zmiana oceny prawnej w dalszym postępowaniu w razie zmiany bądź to stanu prawnego, bądź to ustaleń faktycznych, które były podstawą orzeczenia uchylającego wyrok przez Sąd II instancji. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, jak wynika zarówno z uzasadnienia Sądu Okręgowego do wyroku z dnia 18 października 2013r., jaki z uzasadnienia Sądu Apelacyjnego z dnia 26 lutego 2015r. przedmiotem rozważań były wyłącznie zobowiązania składkowe za listopad 2007r., w sytuacji gdy chodzi też o zobowiązania za okres wcześniejszy i późniejszy. W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższa okoliczność ma bardzo istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia o odpowiedzialności za zaległe zobowiązania składkowe. Nadto, jak przyznał to sam organ rentowy w uzasadnieniu swojej apelacji,

Sąd Okręgowy wydał rozstrzygnięcie merytoryczne, w sytuacji, gdy organ rentowy zaskarżoną decyzją takiego rozstrzygnięcia nie wydawał, uchylając jedynie swoją wcześniejszą decyzję. Stanowisko organu rentowego stoi więc w opozycji do poprzednich wytycznych Sądu Apelacyjnego, które z kolei znajdują swoje oparcie o orzecznictwie Sądu Najwyższego, przy czym w tej konkretnej sprawie jest to sprzeczność pozorna.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zaskarżona decyzja z dnia 2 października 2012r. uchylała jedynie decyzję z dnia 11 kwietnia 2011r. w przedmiocie stwierdzenia, że (...) nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania (...). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2017r., II UK 47/16 (publik. Lex Nr 1617888), zasada trybu odwoławczego ustanowionego w systemie ubezpieczeń społecznych polega na tym, że od decyzji Zakładu przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach k.p.c. Od chwili wniesienia do sądu powszechnego odwołania od decyzji organu rentowego, sprawa staje się sprawą cywilną i podlega rozpoznaniu według zasad właściwych dla tej kategorii spraw. Z tych też przyczyn ewentualne wady decyzji wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed organem rentowym pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania, a sąd w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skupia się na istocie sprawy, czyli na prawach i obowiązkach stron wynikających z właściwych przepisów prawa materialnego. Sąd wyjaśnia więc istotę sprawy i rozstrzyga zgodnie z treścią art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c., co prowadzi albo do oddalenia odwołania albo do zmiany zaskarżonej decyzji w całości lub w części i orzeczenia co do istoty sprawy. Nie można jednak pomijać, iż zasadą w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest zasada wedle której przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie. Oznacza, to, że sąd nie rozstrzyga o prawach i obowiązkach stron, które nie były przedmiotem zaskarżonej decyzji. W konsekwencji więc, jak zważył Sąd Najwyższy, znaczenie ma to, o czym orzekł organ rentowy w zaskarżonej decyzji.

W tym sensie, Sąd I instancji badając odwołanie od decyzji stanowiącej przedmiot tego sporu winien skupić się na badaniu, czy organ rentowy był uprawniony do uchylenia swojej poprzedniej decyzji, a nie na ustaleniu istnienia bądź też nie odpowiedzialności odwołującego się za zobowiązania składkowe i to zwłaszcza w sytuacji, gdy organ rentowy w uchylonej decyzji nawet nie określił tych zobowiązań składkowych i nie sprecyzował jakiego okresu one dotyczą i w jakiej są wysokości. Sąd Okręgowy nie miał więc możliwości ani tym bardziej prawa orzekania ponad przedmiot zaskarżonej decyzji, albowiem orzekanie co do istoty sprawy w tym zakresie oznaczałoby w praktyce zastąpienie organu rentowego w wydaniu decyzji, a jest to przecież prawo i jednocześnie obowiązek organu.

W konsekwencji powyższego, stwierdzić należy, że Zakład był uprawniony do uchylenia swojej wcześniejszej decyzji na podstawie art. 83a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Stosownie do treści tego przepisu, decyzje ostateczne Zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego Sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach k.p.a. Jak słusznie zważył Sąd Okręgowy, ustawodawca odsyła tutaj do art. 154 k.p.a., według którego decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony. Sąd Apelacyjny nie zgadza się jednakże z tym stwierdzeniem Sądu Okręgowego, wedle którego organ musiałby wykazać, że wystąpiły nowe fakty dla skuteczności wzruszenia ostatecznej decyzji. Przesłanka interesu społecznego jest wystarczająca dla uchylenia decyzji ostatecznej, a z taką przesłanką mamy do czynienia w niniejszej sprawie, wobec braku merytorycznej decyzji co do istoty sprawy ustalającej podmiot (podmioty) odpowiedzialne za zaległości składkowe (...). Jednocześnie decyzja ostateczna, która została uchylona na skutek decyzji zaskarżonej w tej sprawie nie orzekała o prawie strony a jedynie o zwolnieniu ze zobowiązania i to zobowiązania nieokreślonego co do terminu i wysokości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wszystkie podniesione wyżej okoliczności uniemożliwiają na obecnym etapie sprawy ocenę zarzutów organu rentowego zawartych we wnioskach apelacji. Aby bowiem ocenić, czy (...) faktycznie odpowiada za zobowiązania składkowe w rozumieniu przepisów ustawy ordynacja podatkowa z dnia 29 sierpnia 1997r., obowiązujących na datę powstania zaległości składkowych (Dz. U. z 2005r., Nr 8, poz. 60, ze zm.), należałoby najpierw określić o jakie zobowiązania (składki) i za jaki okres chodzi, czego organ rentowy nie uczynił do tej pory.

Co więcej, organ rentowy przyznał tę okoliczność w uzasadnieniu apelacji. Nie można też pominąć, że w świetle brzmienia art. 93 i art. 112 § 1 ustawy ordynacja podatkowa 112, odpowiedzialność za zaległe składki może być ukształtowana solidarnie pomiędzy (...) a Spółką (...), w zależności od daty powstania zaległości składkowych. Wymaga to jednakże weryfikacji należności zaległości składkowych przez organ rentowy i ścisłego określenia jakiego okresu one dotyczą.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny, na mocy art. 385 k.p.c., orzekł jak w pkt. I wyroku.

Jednocześnie w pkt. II wyroku Sąd Apelacyjny rozstrzygnął o kosztach zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej. Rozstrzygnięcie zapadło na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny uznał, że pomimo zmiany zaskarżonego wyroku na niekorzyść (...), istnieją przesłanki do zastosowania zasady słuszności wyrażonej w art. 102 k.p.c. Zgodnie z treścią tego przepisu, w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W niniejszej sprawie organ rentowy prowadzi postępowanie już od kilku lat, nie ustaliwszy do tej pory podmiotu odpowiedzialnego za zaległe zobowiązania składkowe. Takie postępowanie organu rentowego nie zasługuje na aprobatę Sądu Apelacyjnego, albowiem naraża ono strony nie tylko na niepewność rozstrzygnięcia co do przyszłej odpowiedzialności za zaległe zobowiązania składkowe, ale też generuje zbędne koszty dla odwołującego się. Z tych też przyczyn Sąd Apelacyjny uznał, iż istnieją podstawy do nieobciążania kosztami zastępstwa prawnego (...).

Marcjanna Górską Bożena Lasota Marzena Wasilewska